

**Działalność Komisji Numizmatycznej
Komitetu Nauk Historycznych PAN
w 2007 r.**

Praca Komisji Numizmatycznej w 2007 r. uwikłana była faktem, że komitety naukowe Polskiej Akademii Nauk w nowej kadencji, 2007–2010, ukonstytuowały się dopiero po blisko roku. Toteż, mimo swej rezygnacji z funkcji przewodniczącego Komisji, czynnościami i posiedzeniami jej w pierwszym półroczu wciąż zmuszony był kierować prof. dr Stanisław Suchodolski, po czym, już nie czekając dłużej na formalne zatwierdzenie, obowiązki te przejął dr hab. Borys Paszkiewicz, prof. UW. Funkcję sekretarza Komisji przejął od Marty Męcławskiej Michał Zawadzki. Zmiany personalne zostały oficjalnie zatwierdzone przez władze Akademii, z mocą wsteczną od początku kadencji, dopiero w styczniu 2008 r. Mimo tych formalnych niedogodności, komisja odbyła cztery otwarte zebrania naukowe z następującym programem:

9 marca 2007 r.: mgr Adam Kędzierski, „Znaleziska monet wczesnośredniowiecznych z badań archeologicznych na terenie Starego Miasta w Kaliszu w latach 2001–2006”; mgr Witold Nakielski, „Informacja o skarbie z okolic Jawora — wrocławskie denary Bolesława Śmiałego i denary krzyżowe z końca XI w.”

20 kwietnia 2007 r.: mgr Arkadiusz Tabaka, „Monety z badań wykopaliskowych w Bytowie”; dr hab. Borys Paszkiewicz, „Denary w epoce brakteatowej: skarby z Ujmy Dużej i Mianowa”; mgr Mateusz Sikora, „Monety z badań wykopaliskowych przy kościele NMP na Ostrowie Tumskim w Poznaniu”.

25 maja 2007 r.: prof. dr Mariusz Mielczarek, „Psucie pieniądza w starożytnej Grecji”; dr Marcin Wołoszyn, komunikat o międzynarodowej sesji: „Monety bizantyńskie w Europie Środkowej między V a X wiekiem”, Kraków 23–26 IV 2007.

19 października 2007 r.: dr Barbara Butent-Stefaniak, „Wczesnośredniowieczny skarb srebrny z okolic Małkovic, pow. Wrocław”; mgr Witold Nakielski, „Nieznane denary z XIV wieku odkryte pod Hrubieszowem”; dr hab. Borys Paszkiewicz, „Kilka uwag o mennictwie wczesnojagiellońskim”.

W zebraniach brało udział 25–40 osób z całej Polski a dyskusje były bardzo ożywione. Z drugiej strony jednak, żaden z przedstawionych referatów ani komunikatów nie przybrał dotąd postaci artykułu w „Wiadomościach Numizmatycznych”. Wydawanie tego periodyku jest wciąż głównym zadaniem Komisji. Poza nim, ukazał się również wydany staraniem Komisji Numizmatycznej tom pod redakcją S. Suchodolskiego przy współpracy M. Boguckiego, *Money Circulation in Antiquity, the Middle Ages and Modern Times: Time, Range, Intensity. International Symposium of the 50th Anniversary of Wiadomości Numizmatyczne. Warsaw, 13–14 October 2006*, Warsaw–Cracow 2007.

Z przyjemnością odnotujemy, że działalność Komisji Numizmatycznej minionej kadencji została uznana na listopadowym zebraniu (2007) Komitetu Nauk Historycznych za wzorcową — za co należy się wdzięczność wszystkim jej Członkom.

Skład Komisji Numizmatycznej Komitetu Nauk Historycznych w kadencji 2007–2010:

1. dr hab. **Borys Paszkiewicz**, prof. Uniwersytetu Wrocławskiego (przewodniczący)
2. mgr **Michał Zawadzki**, Zamek Królewski w Warszawie
3. dr **Jarosław Bodzek**, Muzeum Narodowe w Krakowie
4. dr **Mateusz Bogucki**, Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Warszawa
5. dr **Barbara Butent-Stefaniak**, Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Biblioteka, Wrocław
6. dr hab. **Aleksander Bursche**, prof. Uniwersytetu Warszawskiego

7. dr **Witold Garbaczewski**, Muzeum Narodowe w Poznaniu
8. prof. dr hab. **Wiesław Kaczanowicz**, Uniwersytet Śląski, Katowice
9. mgr **Adam Kędzierski**, Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Ekspedycja Archeologiczna w Kaliszu
10. mgr **Marta Męciewska**, Zamek Królewski w Warszawie
11. prof. dr hab. **Mariusz Mielczarek**, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
12. mgr **Robert Pieńkowski**, Muzeum Miedzi w Legnicy
13. mgr **Jerzy Piniński**, Międzymuzealne Kolegium Numizmatyczne
14. prof. dr hab. **Maciej Salamon**, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
15. prof. dr hab. **Stanisław Suchodolski**, Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Warszawa
16. dr **Tadeusz Szczurek**, Muzeum im. Jana Dekerta, Gorzów Wielkopolski

Borys Paszkiewicz

**„Mennictwo instytucji kościelnych
w środkowej Europie”
— sympozjum w Kromierzyżu**

Jak co roku, morawscy numizmatycy zorganizowali wiosną 2008 r. międzynarodowe spotkanie naukowe. Przypadło ono w dniach od czwartku do soboty, 24–26 kwietnia. Ponieważ sympozjum upamiętniało czterechsetlecie przywileju menniczego Rudolfa II dla biskupa ołomunieckiego na bicie monety w Kromierzyżu, zwołano je do tego właśnie miasta, a organizatorami były miejscowe instytucje: Arcybiskupi Zamek i Ogrody, Muzeum Archidiecezjalne oraz oddział Czeskiego Towarzystwa Numizmatycznego wraz z licznym gronem sponsorów. Kierownikiem całego przedsięwzięcia był Jan Videman, prezes kromierzyzkiego oddziału Towarzystwa Numizmatycznego.

Sympozjum było dość kameralne — gromadziło 30–40 uczestników w parterowych salach kromierzyzkiego zamku arcybiskupów ołomunieckich. Samych referentów było szesnastu: z Republiki Czeskiej, Austrii, Słowacji i Polski. Trzydniowe obrady prowadził doc. Tomáš Krejčík.

Pierwszą część spotkania poświęcono była kolekcjom i zbieraczom. W jej trakcie Dan Suchomel omówił powstanie i losy kolekcji

rodziny Kubesów, kromierzyzskich kupców żelaznych. Kolekcja ta po części została włączona później do zbiorów arcybiskupich. Krzysztof Filipow rozwiązał zagadkę, jakie to „żydowskie monety” czy „judaszowe srebrniki” przechowywane były w połowie XIX wieku w kolekcji monasteru bazylikańskiego w Supraślu: były to, jego zdaniem, szekle zgorzeleckie. Jan Stefan przedstawił starodruki numizmatyczne, które znalazł w bibliotece Morawskiego Archiwum Ziemińskiego w Brnie.

Jeszcze pierwszego dnia rozpoczęto też drugi blok tematyczny, „Mennictwo instytucji kościelnych w Europie”, referatem Jana Videmana o ikonografii denara morawskiego z roślinnym ornamentem z początku XII w. Ornament ten, znany już z denara Cach 521, odkryty został ostatnio na monecie nieznanego dotychczas typu. Referent interpretuje ten motyw jako Drzewo Życia i odnosi do emisji kościelnych. Tematyka ta znalazła kontynuację następnego dnia, kiedy Hubert Emmerig przedstawił zarys późnośredniowiecznego mennictwa arcybiskupów salzburskich w konfrontacji z mennictwem bawarskim, a Borys Paszkiewicz zaproponował nową interpretację grubych monet ostatnich wielkich mistrzów Zakonu Krzyżackiego w Prusach.

Kolejne referaty poświęcone były osobie i czasom założyciela kromierzyzkiej mennicy, kardynała Franciszka Dietrichsteina. Biografię kardynała omówił Pavel Balcárek, autor świeżo wydanej książki na ten temat, a Petr Vorel ukazał zagadnienie przywileju menniczego dla biskupstwa ołomunieckiego na szerokim tle politycznym i monetarnym epoki.

Tomaš Krejčík w eseistycznym wystąpieniu zarysował stosunek chrześcijaństwa do pieniądza i monet. Był to już następny blok tematów, dotyczący się wczesnośredniowiecznego mennictwa kościelnego. Roman Zaoral poświęcił swe wystąpienie rozpoznaniu mennictwa trzynastowiecznych biskupów ołomunieckich, w tym brakteatom z rozprzedawanego w ubiegłym roku na rynku antykwarycznym niezwyklego skarbu morawsko-śląskiego. Jeszcze głębiej w przeszłość zajrzeli kolejni referenci: Zdeněk Petráň, który krytycznie przejrzał przypisanie trzech typów monet do św. Wojciecha, i Luboš Polanský, który skupił się tylko na najbardziej znanym z tych trzech typów, z legendą *Hic denarius est epiz*, proponując jeszcze jedno,

Ryc.: Medal na czterechsetlecie przywileju menniczego biskupów ołomuňeckich, proj. Karel Zeman, wyk. Česká mincovna, Jablonec nad Nysą, 2008

alternatywne odczytanie jego rewersu. Oba te wystąpienia powtarzały tezy z konferencji poświęconej św. Wojciechowi w Kutnej Horze w maju ubiegłego roku. Luboš Polanský w drugim wystąpieniu pokazał możliwość przypisania do Ołomuňca denarów Bolesława II, zarazem krytykując niedostateczne podstawy zaliczenia do mennictwa morawskiego niektórych szerokich denarów z XI wieku.

Ostatni dzień poświęcony był problematyce medalierów i ich prac. Petr Haimann, który w tytule zapowiedział temat „Medalierzy instytucji kościelnych na przełomie XVI/XVII w.”, w rzeczywistości zajął się także postaciami związanymi z dworami monarszymi, a nawet miastami. Barbara Idzikowska pokazała wczesne talary opactw i biskupstw niemieckich z postaciami świętych ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie. Peter Kováč zrewidował dotychczasowe opinie na temat autora stempli monet Franciszka Dietrichsteina z lat 1629–1630, rozwiązując inicjały HG jako Hans Georg Pero. Zauważył też błędne atrybucje niektórych monet habsburskich do mennic, nie odpowiadające wykorzystywanej w tych zakładach technice menniczej. Referat Jana Štěpána, poświęcony hipotezie o działalności w mennicy kromierzyskiej Christoph'a Cantora, wzbogacony był przeglądem pieczęci kardynała Dietrichsteina. Ostatnie wreszcie wystąpienie Jana Videmana, drugie już tego autora, dotyczyło działalności politycznej i menniczej biskupa Karola III Lotaryńskiego w różnych biskupstwach niemieckich i prowadziło także do sprostowania

niektórych błędnych atrybucji dużych monet tego księcia.

Ten bogaty — choć nie przeładowany, jak na trzy dni obrad — program naukowy wzbogacony był w czwartek wernisażem wystawy „Mennictwo instytucji kościelnych w czasach Dietrichsteina” w budynku mennicy kromierzyskiej. Wystawa okazała się pokazem niezbyt efektownych kopii. Wyjaśnienie przyszło następnego dnia, gdy uczestnikom zaprezentowano w zamku pokaz „wybranych oryginałów z kolekcji numizmatycznej arcybiskupstwa ołomuňeckiego”: gablotom towarzyszył strażnik z bronią. Niezwykle atrakcyjnym uzupełnieniem programu był koncert barokowej muzyki wokalne zespołu „Societas Incognitorum” w bogato zdobionej Sali Manskiej zamku kromierzyskiego. Koncertowi towarzyszyła inauguracja wydanego przez kromierzyski oddział Towarzystwa Numizmatycznego medalu Karla Zemana, wydanego na czterechsetlecie mennictwa kromierzyskiego (zob. ryc.), oraz albumu reprodukcji siedemnastowiecznych grafik „Ogrody kwiatowe Justa van den Nypoorta”.

Symposium miało więc wyraźne dwa plany: mennictwo kościelne w środkowej Europie i, na tym tle, mennictwo biskupów ołomuňeckich i ich zainteresowania numizmatyczne. Dobre wyważenie obu zakresów tematycznych dało w rezultacie głęboki wgląd w problematykę i wzajemne uwarunkowania. Uroda rozkwitającego wiosną Kromierzyża, zabytkowego miasta położonego między dwoma ogromnymi ogrodami, była dodatkową przyjemnością dla uczestników.

BRP.